

בס"ד, י"ד אייר התשפ"ו

מנחות ק"י – אגדתות הגלות ועבודת המקדש, וחשיבות כוונת הלב

שאלות:

1. יגאל משתוקק לעבוד בבית המקדש, יש לו מה לעשות בינתיים?

אגדתות הגלות ועבודת המקדש (גמרא)

הדף הקודם הסתיים בפירוש **שרבי מאיר** נתן לפסוק בישיעהו (שממנו **רבי יהודה** הביא ראיה). הפסוק אמר שביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים שמדברות את שפת כנען, והפסוק מסיים "עיר הַהֶרֶס יֵאָמֵר לְאֶחָת". והגמרא **מבררת** על מה מדובר:

- **רבי יוסף מפרש** שהכוונה היא לעיר "בית שמש" שעתידיה להיחרב. הגמרא **מסבירה** שהמילה "הרס" קשורה למילה "חרס", שהיא אחד השמות של השמש בתנ"ך.
- בהמשך לנושא של גלות במצרים, הגמרא דורשת את הפסוק "הַבְּיָאֵי בְּנֵי מִרְחֹק וּבְנוֹתֵי מִקְצֵה הָאָרֶץ": **רבי הונא** מסביר ש"בני מרחוק" הם גלויות בבל, שדעתם מיושבת עליהם (כמו בנים שהם חכמים, **רבינו גרשום**), ואילו "בנותיי" מקצה הארץ" הן גלויות שאר הארצות, שאין דעתן מיושבת עליהן (כמו בנות, שנשים דעתן קלה).
- **רבי אבא בר רב יצחק** (בשם **רבי חסדא** או **רבי יהודה** בשם **רבי**) **אומר** שמצור ועד קרטיגני שאלו שמות מקומות, הגויים מכירים את ישראל ואת אביהם שבשמים, ולכן הם מכירים במעלתם ויראים את ד' ולא משתעבדים בישראל כ"כ. אבל ממערב לצור וממזרח לקרטיגני, הם לא מכירים אותם, ולכן משתעבדים בהם.
- **רבי שימי בר חייא הקשה** על **רבי** מפסוק במלאכי שאומר ששם ד' גדול **בכל הגוים** "מִמְרָחַר שָׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִים...". **רבי** השיב לו בתמיהה (על זה שחכם כמותו שואל כזו שאלה): הגויים אכן מכירים בכוחו של ד', אבל לא יראים ממנו הם קוראים לו "אלהא דאלהא" (אלוהי האלוהים). כלומר, הם רואים בו כוח עליון מעל האלילים שלהם, אבל עדיין עובדים עבודה זרה.
- הגמרא מביאה סדרת דרשות על המשך הפסוק במלאכי "וּבְכֹל מְקוֹם מְקַטֵּר מִגֶּשֶׁת לְשָׁמַי וּמִנְחָה טְהוֹרָה": וכי בכל מקום מקטירים לשם ד'?
- **רבי שמואל בר נחמני** (בשם **רבי יונתן**) מסביר: שאלו תלמידי חכמים שעוסקים בתורה בכל מקום, והקדוש ברוך הוא מחשיב להם כאילו הם מקריבים לשם ד'.
- הגמרא **מסבירה** שהביטוי "מנחה טהורה" פירושו לימוד תורה בטהרה – אדם שנושא אישה ואחר כך לומד תורה, כדי שיהיה פנוי מהרהורי עבירה.
- **רבי יוחנן** דורש את הפסוק "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ד' כָּל עַבְדֵי ד' הַעֲמִידִים בְּבֵית ד' בְּלִילוֹת", שתלמידי חכמים שעוסקים בתורה בלילה נחשבים כאילו עסקו בעבודה במקדש.
- **רבי גידל** (בשם **רבי**) דורש את הפסוק בדברי הימים: "לְעוֹלָם זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל" שמתפרש שהקרבות קיימים לעולם, הוא מפרש שיש מזבח בנוי בשמים ומיכאל השר הגדול מקריב

עליו קרבן. רבי יוחנן מוסיף שתלמידי חכמים שעוסקים בהלכות עבודה, נחשב להם כאילו נבנה המקדש בימיהם.

- **ריש לקיש דורש** את הפסוק "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם" שכל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, מנחה, חטאת ואשם.
- **רבא שואל** למה נכתב "לעולה למנחה" (עם ל' ולא ו' החיבור)? ולכן הוא מפרש שמי שעוסק בתורה "לא צריך" להביא את הקרבנות האלו כי הלימוד מכפר במקומם.
- **רבי יצחק דורש** את הפסוקים 'זאת תורת החטאת' ו'זאת תורת האשם' שכל העוסק בתורת חטאת או אשם כאילו הקריב אותם ממש.

2. ענר העני מתבייש להביא מנחה פשוטה לבית המקדש, איך אפשר לשכנע אותו?

"אחד המרבה ואחד הממעט" (סיום המסכת)

המשנה האחרונה של מסכת מנחות אומרת שגם לגבי עולת בהמה יקרה, גם לגבי עולת עוף זולה וגם לגבי מנחת סולת, התורה משתמשת באותו ביטוי: "אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ ל-ד". זה בא ללמד ש"אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוון לבו לשמים". הקב"ה לא בוחן את העושר הכספי של הקרבן, אלא את הכוונה והרצון של המקריב.

- **רבי זירא** מביא ראיה מהפסוק בקהלת: "מִתּוֹקָה שְׁנַת הַעֲבֹד (עבודת הקרבנות) אִם מַעֵט וְאִם הַרְבֵּה יֵאָכֵל" – כלומר, השכר מעבודת הקרבנות שוה בלי קשר לכמות.
- **רב אדא בר אהבה** לומד את הרעיון מהפסוק: "בְּרַבּוֹת הַטּוֹבָה (הקרבנות) רְבוּ אוֹכְלֶיהָ (הכהנים)... וְיִמָּה כְּשֶׁרֹן לְבַעַלְיָהּ (הקב"ה) כִּי אִם רְאוּת עֵינָיו (מה שהוא רואה ללבב)".
- **רבי שמעון בן עזאי אומר** בברייתא, שבכל פרשות הקרבנות לא מוזכרים שמות כמו "אל" או "אלוהים", אלא רק שם ד' המיוחד. כדי שלא לתת פתחון פה למי שרוצה לחלוק ולומר שיש רשויות רבות בשמים (כאילו כוח אחד ביקש פר וכוח אחר ביקש מנחה).
- הגמרא מדגישה שד' לא זקוק למזון. היא מביאה פסוקים מתהלים: "אִם אָרְעֵב לֹא אֶמַּר לָךְ... הָאוֹכֵל בְּשָׂר אֲבִירִים וְדָם עֲתוּדִים אֲשַׁתֶּה?". הקרבנות הם לא לצורך ד', אלא "לרצונכם" – לטובתכם, ולכפרתכם.
- **שמואל שאל** את **רב הונא** מנין לנו שאדם ששוחט קרבן בטעות בזמן שהתכוון לחתוך משהו אחר ("מתעסק") – השחיטה פסולה?
- **רב הונא השיב** שזה נלמד מהפסוק "וְנִשְׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר", שצריך לשחוט לשם הקרבן. (המילה בן הבקר מיותרת שהרי הפרשיה מדברת על עולה קרבנו מן הבקר)
- **שמואל הקשה**: זה נכון לכתחילה, אבל מנין שזה מעכב בדיעבד?
רב הונא ענה שזה נלמד מהפסוק "לְרַצְנָכֶם תִּזְבְּחֶהוּ" – כלומר, הזביחה צריכה להיעשות ל"רצונכם".

הדרן עלך הרי עלי עשרון, וסליקא לה מסכת מנחות.